

Yunanistan ve Türkiye Göç Mevzuatı Altında Uluslararası Başvuru Sahiplerinin Sosyal Haklarının Karşılaştırılması (2010-2023)

Comparison Of Social Rights of International Applicants Under the Immigration Legislation Of Greece And Türkiye (2010-2023)

Meryem Ülkü Aygül¹ , Ömer Faruk Karaman² 

¹ Department of Political Science and Public Administration, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye, mrymlk9@gmail.com (Corresponding Author)

² Department of Political Science and Public Administration, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye

Özet

Araştırmanın amacı yoğun göçe maruz kalan Türkiye'nin yasal düzenlemesi ile sınır komşumuz ve Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'ın yasal düzenlemesini haklar bakımından karşılaştırmaktır. Bu sayede Türkiye'nin göç yönetimi politikasının geliştirilmesine katkı sunmaktır. Araştırma nitel olup tarama modelindedir. Veri toplama aracı Türkiye Cumhuriyeti Göç İdaresi Başkanlığı resmî web sitesi ve T.C. Mevzuat Bilgi Sisteminden alınan yasal mevzuat, Yunanistan'ın Göç ve İltica Bakanlığı web sitesinden alınan yasal mevzuatıdır. Yunanistan göç yasalarına bakıldığında koruma başvurusu bulunan insanların sadece ülkeye alımı, barınma ve beslenme koşulları değil eğitim, sosyal ve kültürel haklar; tıbbi destek, psikolojik destek gibi konuların da ayrıntılı olarak yer verildiği tespit edilmiştir. Türkiye'de bu hakların iki mevzuata sıkıştırıldığı görülmektedir. Türk mevzuatında hakların tek kanunlaştırılması ve eğitim, sağlık, barınma haklarının ayrıntılı olarak verilmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Uluslararası Koruma Başvurusu, Göç Kanunu, Türkiye, Yunanistan, Mevzuat Karşılaştırması

Abstract

The aim of the research is to compare the legal regulations of Turkey, which is subject to intense migration, with the legal regulations of Greece, our neighbor and a member of the European Union, in terms of rights. In this way, it contributes to the development of Turkey's migration management policy. The research is qualitative and has a screening model. The data collection tool is the official website of the Presidency of Migration Management of the Republic of Turkey and the legal regulations taken from the Legislation Information System of the Republic of Turkey, and the legal regulations taken from the website of the Ministry of Migration and Asylum of Greece. When the migration laws of Greece are examined, it is determined that not only the conditions of admission, accommodation and nutrition of people applying for protection into the country, but also education, social and cultural rights; medical support, psychological support are given in detail. It is seen that these rights are squeezed into two pieces of legislation in Turkey. In the Turkish legislation, rights need to be enacted one by one and the rights of education, health and housing need to be detailed.

Keywords: Immigration, Application for International Protection, Immigration Law, Türkiye, Greece, Legislation Comparison

For Citation: Aygül, M.Ü., Karaman, Ö.F. (2024). Yunanistan ve Türkiye Göç Mevzuatı Altında Uluslararası Başvuru Sahiplerinin Sosyal Haklarının Karşılaştırılması (2010-2023). *Journal of Academic Value Studies*, 10(4), 216-222. <http://dx.doi.org/10.29228/javs.78482>

Received: 23.09.2024 Accepted: 29.12.2024

This article was checked by intihal.net



1. Giriş

Göç, merkezinde insan olan bir eylemdir. Ülkeleri siyasi, ekonomik, kültürel gibi birçok alanda etkiler. Sadece göç edilen ülkeyi değil başta çevre ülkeler olmak üzere bütün dünyayı birçok bakımdan derinden etkiler. Göç, sınır ülkelerini ilk hedef hâline getirir.

Türkiye'nin hem Avrupa'da hem de Asya'da bulunan bir ülkedir. Bunun getirdiği önemli zorluklardan birisi de yasa dışı göçlerin hedefinde olmasıdır. Son yıllarda ülkemizi ve Avrupa Birliğini etkileyen göçlerden birisinin başlama nedeni ise Tunus'ta bir gencin kendini 2010 yılında yakması ile başlayan Arap Baharı'dır. Orta Doğu'da iç çatışmaların yaşanması sonucu bölgede yaşayanlar daha güvenli olan yerlere, öncelikle de Avrupa'ya göç etmeye başlamıştır (Günay, 2021: 59).

Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne (AB) girinceye kadar göç alan değil göç veren bir ülke olduğu görülmektedir. AB'ye girdikten sonra göç almaya başlayan Yunanistan Arap Baharı ile birlikte Avrupa Birliği'nin kapısı hâline gelmiştir. Ekonomik krizde olan Yunanistan'da Radikal Sol Koalisyon lideri Alexis Çipras ile birlikte Göç Politikalar Bakanlığı kurulmuştur (akt. Aras & Sarıoğlu, 2017). Bununla birlikte Yunanistan, Avrupa Birliği ülkesi olduğu için mevzuatları Avrupa Birliği standartlarına uyumlu olmalıdır. Türkiye ise geçmiş yıllarda göç kaynaklık eden transit ülke konumundaydı lakin ekonomik ve sosyal gelişme ile göç edilecek ülke konumuna gelmiştir (Dışişleri Bakanlığı, 2023).

Bu araştırmada 2010-2023 yılları arasındaki Türkiye ve Yunanistan'ın göç mevzuatları uluslararası koruma başvurusu yapanlar üzerinden karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada esas alınan sosyal haklardır. Arap Baharı ile gelişen yoğun göç akınlarından sonra Avrupa'nın önünde sınır olan Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa'nın doğudaki kapısı olan Yunanistan Hükûmetinin göç mevzuatlarının ele alındığı çalışma göç yönetiminin geliştirilmesi bağlamında sosyal bilimler açısından büyük önem arz etmektedir. Bu karşılaştırma ile Avrupa Birliği bünyesinde bulunan bir ülkenin göç mevzuatı incelenip Türkiye Cumhuriyeti göç mevzuatı ile uyumsuzluklar veya tam karşılığının olmadığı konular bulunabilir. Yunanistan'ın göç mevzuatı Avrupa Birliği'ne uyumlu olmak zorunda olduğu için bu karşılaştırma ile Türkiye Cumhuriyeti göç mevzuatının Avrupa Birliği'ne ne kadar uyumlu olduğu da anlaşılacaktır. Aynı zamanda insan haklarına verilen önem de anlaşılabilir.

Yapılan incelemede Yunanistan'ın Göç ve İltica Bakanlığı olduğu, Türkiye'nin ise İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Başkanlığı bulunduğu tespit edilmiştir. Yunanistan'ın Bakanlık resmî web sitesi üzerinden ve Türkiye'nin de Göç İdaresi Başkanlığı resmî web sitesi üzerinden göç ile ilgili kanunlara ulaşmak mümkündür. Yunanistan'ın Göç ve İltica Bakanlığının web sayfası incelendiğinde uluslararası koruma başvurusu, vatansız kişiler ve üçüncü dünya ülkeleri vatandaşları için birden fazla mevzuatı olduğu görülmektedir. Araştırmanın inceleme alanına uluslararası koruma başvuru sahiplerinin kabulü ve üçüncü ülke vatandaşlarının giriş ve ikamet koşullarını içeren 4540 sayılı Mevzuat, refakatsiz küçüklerin barındırılmasına ilişkin ulusal gözetim sistemi ve çerçevesi ile Göç ve İltica Bakanlığının yetkisi altındaki diğer hükümleri içeren 4960 sayılı Mevzuatı ile Türkiye Cumhuriyeti'nde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü web sitesine bakıldığında ise uluslararası koruma prosedürlerini içeren 6458 sayılı Mevzuat ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu girmektedir.

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi ve Araştırma Soruları

Araştırmanın amacı yoğun göç akımlarını tutan Türkiye Cumhuriyeti'nin yasal düzenlemesi ile sınır komşumuz ve Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'ın yasal düzenlemesini haklar bakımından karşılaştırmak ve Türkiye Cumhuriyeti göç yönetimi politikasının geliştirilmesine katkı sunmaktır. Araştırmanın kapsamı 2010 ile 2023 yılları arasındadır. Araştırmaya 2010 yılı itibarıyla başlanılma nedeni Arap Baharının 2010 yılında başlamış olması ve araştırmanın 2023 yılı ile bitmiş olmasının nedeni ise Yunanistan'ın göç ile ilgili mevzuatlarının sık sık değişikliğe uğruyor olması, 2024 yılında da yeni değişikliklerin yapılacak olmasıdır. Yapılan literatür taramasında ise Avrupa Birliği üyesi Yunanistan ve Türkiye'nin göç mevzuatlarının karşılaştırılması bulunamadığından sosyal bilimler açısından bir boşluğu daha doldurabilmektir. Araştırma nitel olup tarama modelindedir. Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan ve sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen bir tekniktir. Bu teknikle araştırmada tespit edilen metinlerden nesnel, ölçülebilir, doğrulanabilir bilgilere ulaşmak hedeflenmektedir (Metin & Ünal, 2022).

Veri toplama aracı Türkiye Cumhuriyeti Göç İdaresi Başkanlığı resmî web sitesi ve T.C. Mevzuat Bilgi Sisteminden alınan yasal mevzuat ile Yunanistan'ın Göç ve İltica Bakanlığı web sitesinden alınan yasal mevzuatı, yani birincil kaynaklardır. Konuyla ilgili yapılmış akademik çalışmalar da ikincil kaynakları teşkil etmektedir. Kaynaklarımız sadece resmi mevzuatlardır. Elde edilen bu bulgular tasnif edilerek içerik analizine tabi tutulmuş ve karşılaştırılmıştır. Araştırmada Yunanistan'ın seçilmesinin nedeni hem bir Avrupa Birliği üyesi olması, hem AB'nin sınır devleti olmasından dolayı göçten çok etkilenmesi hem de Türkiye'nin komşusu olmasıdır. Araştırmada "Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'a göre Türk mevzuatındaki farklılıklar nelerdir, Türkiye mevzuatına göre Yunanistan'ın mevzuatındaki farklılıklar nelerdir, Yunanistan ve Türkiye'nin koruma başvurusu yapan insanlar için verdiği sosyal haklar karşılaştırıldığında Türk mevzuatında farklılıklar

nelerdir, Yunanistan ve Türkiye'nin koruma başvurusu yapan insanlar için verdiği sosyal haklar karşılaştırıldığında Yunan mevzuatındaki farklılıklar nelerdir?" sorularına cevap verilecektir.

3. Türkiye Mevzuatı ile Yunanistan Mevzuatlarının Karşılaştırılması

Yunanistan'ın 4540 sayılı Mevzuatı uluslararası koruma başvuruları sahiplerinin kabulüne ilişkin standartlar hakkında olduğu saptanmıştır. Bu mevzuat aynı zamanda uluslararası koruma başvurusu bulunmalarına gerek olmadan refakatsiz ve ailelerinden ayrı düşmüş çocuklar için de uygulanıyor.

Yunanistan'ın refakatsiz çocukların barındırılmasına ilişkin hükümleri içeren 4960 sayılı Mevzuatı oldukça detaylıdır. Mevzuat hem uluslararası koruma başvurusu dâhilindeki çocuklar hem de diğer normal şartlardaki çocuklar için kullanılabilir. Mevzuatta refakatsiz çocuğun hangi kurumlar tarafından korunacağı, sürecin yöntemi, işleyişi, koruyucuların eğitimi, vesayet sürecinin başlangıcı ve sona erişi gibi birçok detay bulunmaktadır.

Türkiye'ye bakıldığında ise uluslararası koruma başvurusu yapanlar için tek bir mevzuat olduğu görülmektedir. Bu mevzuat da 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur. Bu Kanun'u sadece iki kısmında uluslararası koruma başvurusu yapanlar için hükümler bulunmaktadır. Aynı zamanda 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hem Türk vatandaşı olan çocuklar hem de uluslararası koruma başvurusundaki çocuklar için kullanılmaktadır. Aşağıda kanunlar sosyal haklar bağlamında alt başlıklara ayrılarak ele alınmıştır.

3.1. Hakların Öğrenilmesi

Yunan mevzuatına göre başvuru sahibinin kabul koşulları ve sağlanan yardımlarla ilgili gereken hususlar hakkında bilgi formu vermek devletin sorumluluğu altındadır. Bu bilgi başvuru sahibinin anlayacağı dilde verilmeli, gerekirse çevirmen kullanılmalıdır. Bu formda aynı zamanda başvuru sahipleri ile ilgilenen kabul makamı, psikolojik yardım sağlayacak kuruluşlar, tıbbi destek alabileceği kuruluşlar gibi ihtiyacı olan kuruluşlar hakkında bilgiler içerir. Buradan anlaşılacağı üzere kanun ile güvence altına alınmış tıbbi ve psikolojik destek hizmeti de bulunmaktadır. Yunan mevzuatları incelendiğinde koruma başvurusu yapanlara verilen haklar Yunan vatandaşlarından az olmaması gerektiği anlaşılmaktadır (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Türk mevzuatına bakıldığında başvuru sahiplerinin yükümlülüklerini nasıl yerine getireceği ve bu yükümlülüklerle uymaması hâlinde ortaya çıkacak sonuçlar, itiraz usulleri hakkında bilgilendirme yapılması ve gerekli olduğu takdirde tercümanlık hizmeti sunulması gerektiği görülmüştür. Kamusal ve özel hizmetlerden yararlanma, ekonomik faaliyetlere erişim, eğitime erişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurs, tanıtım ve bilgilendirme etkinliklerine katılabilirler. Kurs, tanıtım ve bilgilendirme etkinliklerinin nasıl olacağı ve hangi kurumlar tarafından yapılacağı hakkında mevzuatta bilgi bulunmamaktadır. Türk mevzuatında uluslararası koruma başvurusu sahibi kişilere verilen hak ve imkânların Türk vatandaşlarına verilen hak ve imkânlardan fazla olmayacağı belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2023).

3.2. Sağlık

Yunan mevzuatına göre, yasal formaliteler yerine getirilmeden ülkeye giriş yapan uluslararası koruma başvuru sahipleri kimlik belirleme prosedürü sırasında tıbbi muayeneden geçirmek zorundadır. Salgın riski taşıyan bir hastalık veya hava yoluyla birlikte bulaşan bir hastalık taşıyıp taşımadığı dikkate alındığı görülmüştür. Tıbbi taramanın insan onuruna saygı gösterilecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği, tarama nedenlerinin ve gerekirse uygulanacak tedaviler hakkında kişinin anlayacağı dilde, cinsiyete ve yaşa uygun şekilde bilgi verilmesi gerektiği yazılmıştır. Tıbbi bilgilerin gizlilik esasına dayalı yönetilmesi gerektiği mevzuatta yazılıdır. Aynı şekilde ihtiyacı olan herkese sağlık hizmeti verilmesi gerektiği mevzuatta geçmektedir (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Türkiye mevzuatında ülkeye giriş sırasında yapılan bir tıbbi taramadan bahsedilmemektedir. Uluslararası koruma başvurusu kaydı tamamlanan ve sağlık güvencesi, ödeme gücü bulunmayan kişilerin kaydı tamamlandıktan itibaren bir yıl boyunca genel sağlık sigortalı sayılmaktadır. Özel ihtiyaç sahiplerinde süre sınırı görülmemektedir. Lakin ödeme gücü olduğu veya sağlık güvencesi olduğu anlaşılan başvuru sahipleri yapılan tedavilerin ve ilaç masrafların bedeli ilgiliden alınacağı görülmektedir. (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2023).

3.3. Eğitim

Yunan mevzuatında uluslararası koruma başvurusu bulunan ve reşit olmayanların eğitiminde kendisine veya ebeveynine Yunan vatandaşlarına benzer koşullar ile kamu eğitim sistemine erişim hakkı olduğu, entegrasyonun reşit olmayanın yaşının tespit edilmesinden en geç üç ay içinde gerçekleştirilmiş olması gerektiği tespit edilmiştir. Gerekli olması hâlinde barınma merkezlerinde eğitim sağlanabilir, özel nedenlerden ötürü eğitime erişim mümkün olmaz ise gerekli tedbirlerin alınmasının zorunlu olduğu mevzuatta yazılmıştır. Ortaöğretim eğitiminde yaş sınırlaması olmayıp ülkede yasal olarak

ikamet eden yetişkin başvuru sahiplerinin de bu fırsattan yararlanabileceği görülmüştür. Yunan mevzuatında sadece eğitim hakkından bahsedilmemiş aynı zamanda bu eğitim hakkının nerede, nasıl yapılacağı, hangi eğitimler tarafından yapılabileceği, eğitimlerin standartlarının ne olması gerektiği, eğitimlerin vicdani yükümlülüğü tam olan bireylerden seçilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Türk mevzuatına bakıldığında başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi ve aile üyelerinin ilköğretim ve ortaöğretim hizmetlerini kullanabileceği görülmektedir. Türk mevzuatında uyum başlığı altında geçen hükümlere göre başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin yeniden yerleşecekleri ya da geri döndükleri zaman bağımsız hareket edebileceklerini kolaylaştırıcı bilgi ve beceriler kazandırılması amacıyla uyum çalışmaları yapılabilir. Yabancılar, ülkenin dili, siyasi yapısı, kültürü, hukuku, tarihi ile hak ve yükümlülükleri için temel düzeyde kurslara katılabilir. Kursların hangi kurum tarafından verileceği ve eğitimlerin niteliklerine dair bir bilgilendirme bulunmamaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2023).

3.4. Seyahat Özgürlüğü, Barınma ve İkametgâh

Yunan mevzuatına göre, kanıtlanmış sağlık nedenleri gibi ciddi insani sonuçlar için uluslararası koruma başvurusu sahiplerine seyahat belgesi verilebilir. Başvuru sahiplerine, ülke içinde dolaşım özgürlüğünü kısıtlayıcı barınma şartları verilemez. Bu kısıtlama sadece mecburi durumlarda getirilebilir. Yunanistan topraklarında bulunan koruma başvuru sahiplerinin aile birliğini koruyacak şekilde kendilerine kalacak yer sağlanmalıdır. Özel ihtiyacı olanların kendilerinden sorumlu yetişkinler ile aynı yerde barındırılması gerektiği; başvuru sahiplerinin cinsiyet, yaş gibi uygun konaklama tesislerine yönlendirilmesi gerektiği; barınma merkezlerinde şiddet, cinsel istismar ve taciz de dâhil olmak üzere cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler alınması gerektiği ve bu tür tedbirler alınırken de başvuru sahiplerinin rızası alınması gerektiği görülmüştür. Mevzuata göre, uluslararası koruma başvurusu sahipleri için barınma aynı olarak sağlanabilir. Bunlar sınırda ve transit bölgelerde başvuruların incelenmesi sırasında barındırma yerleri, kamu veya özel kuruluşlar ya da uluslararası kuruluşlar tarafından kâr amacı gütmeyen barınma merkezleri, konaklama şeklinde barınma yerleri gibi olabilmektedir. Konaklama tesislerinde çalışanlar gizliliğe önem vermeli, gerekli eğitime sahip olmalı ve yasalara uymalıdır. Başvuru sahiplerinin başka barınma yerine aktarılması sadece gerekli olduğu zamanlarda yapılmalıdır. Bu aktarmalar da kendileri, yasal danışmanları bilgilendirildikten sonra olmalıdır. Mevzuata göre uluslararası koruma başvuru sahiplerinin ikametgâh yerindeki her türlü değişikliği yetkili makama bildirmekle yükümlülüğü bulunmaktadır (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Türk mevzuatına göre, mültecilere seyahat belgesi düzenlenir lakin koruma başvurusu yapanlar için seyahat özgürlüğü hakkında bir bilgi mevzuatta yer almamaktadır. Sadece Genel Müdürlükçe koruma statüsü sahibi kişiye kamu güvenliği ve düzeni için belirli ilde ikamet etme zorunluluğu koyabildiği görülmüştür. Başvuru sahibi her türlü ikametgâh değişikliğini bildirmek zorundadır. Mevzuata göre başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsüne sahip kişinin barınma ihtiyaçlarını kendisi karşılamalıdır. Genel Müdürlüğün barınma, işe, sağlık ve sosyal ihtiyaçlar gibi ihtiyaçların karşılanacağı barınma merkezleri kurabileceği anlaşılmaktadır. Merkezlerde öncelik özel ihtiyaç sahiplerine verilir. Bu merkezde kalmayan uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler ve aileleri merkez imkânlarından yararlanabileceği görülmüştür. Bu hizmetler karşılıksız olmak zorunda değildir, satın alma yoluyla da yürütülebilir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2023).

3.5. İstihdam

Yunan mevzuatına göre, uluslararası koruma başvuru sahipleri, işgücü piyasasına erişimi olmadığına bakılmaksızın Yunan vatandaşlarıyla aynı koşullar altında mesleki eğitim programlarına kayıt ve katılım imkânına sahip olduğu görülmektedir. Devlet kurumları, uluslararası örgütler ve akredite sosyal aktörler iş birliği ile katılımın desteklenmesi sağlanır. Koruma başvurusu sahiplerinin insan onuruna saygı çerçevesinde geçimlerini garanti altına alan, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını destekleyen yeterli bir yaşam standardı sağlanması gerektiği belirtilmiştir (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Türk mevzuatına göre ise başvuru sahibi, uluslararası koruma başvurusu tarihinden altı ay sonra çalışma izni için başvurabilmektedir. Yabancıların çalışamayacağı mesleklerin olduğu, gerekli görüldüğü takdirde bazı mesleklerde mülki ve coğrafi alanlarda sınırlama getirilebileceği bilgisine ulaşılmıştır. Lakin Türk vatandaşı ile evli, Türk vatandaşı çocuğu olanlar veya Türkiye’de üç yıl ikamet edenler için bu sınırlama geçerli değildir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2023).

3.6. Kırılgan Kişilere İlişkin Hükümler

Yunan mevzuatına göre çocuklar, refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklar, engelliler, zihinsel bozukluğu olanlar, tedavisi mümkün olmayan veya ciddi hastalığı olanlar, yaşlılar, hamileler, doğum sonrası kadınlar, reşit olmayan çocukları olan tek ebeveynli aileler, işkence, tecavüz veya diğer ciddi psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları veya sömürü

mağdurları, insan ticareti mağdurları ve sünnet mağdurları gibi hassas durumda olanların durumlarının dikkate alınması gerektiği gözlemlenmiştir. Bu kişiler bir devlet hastanesi, askerî hastane veya adli tıp doktorları da dâhil olmak üzere kamu sağlık hizmeti sağlayıcıların görüşü alınarak belgelendirilecek, söz konusu kişilerin tıbbi ve psikolojik tedaviye erişimi olacaktır. Bu kişilerle ilgilenen personel uygun eğitimi alacak ve hep almaya devam edeceği mevzuatta açıklanmıştır (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Türk mevzuatında ise özel ihtiyaç sahipleri için kısa bir madde olduğu görülmektedir. Özel ihtiyaç sahiplerine yazılı hak ve işlemlerinde öncelik tanındığı görülmektedir. İşkence, cinsel saldırı, diğer ciddi psikolojik, bedensel ya da cinsel şiddete maruz kalanlara, bu tür fiillerin neden olduğu hasarları giderecek yeterli tedavi verilmesi gerektiği yer almaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2023).

3.7. Çocuklar ve Refakatsiz Çocuklar

Yunan mevzuatına göre yetkili makamların öncelikli kaygısının çocukların menfaati olması gerektiği yazılmıştır. Çocuklara fiziksel, zihinsel, entelektüel, ahlaki, ruhsal ve sosyal gelişimleri için yeterli bir yaşam standardını ilgili mevzuat garanti etmektedir. Çocuk; bir istismar, ihmal, sömürü, işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele veya silahlı çatışma mağduruysa rehabilitasyon hizmetlerine erişmesi ve uygun psikolojik bakım ve özel tedavi almaları sağlanacağı mevzuatta geçmektedir. Aynı zamanda çocukların yaşları ve cinsiyetlerine uygun boş zaman aktiviteleri, oyunlar ve etkinliklere erişebilmesi sağlanacağı görülmüştür. Küçüklere bakan görevlilerin gerekli eğitime, vicdani yükümlülüğe sahip olması ve hukuka uyması gerektiği yazılmıştır (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Yunan mevzuatına göre refakatsiz çocukları korumadaki amaç ise çocukların kabulü ve barınması sırasında hakların desteklenmesi, çocuk için sürdürülebilir bir çözümün araştırılması; her türlü şiddet, sömürü ve istismarın önlenmesi ve etkili bir şekilde korunmasını sağlamaktır. İlk olarak refakatsiz çocukların aile fertleri aranmaya başlanır. Refakatsiz çocukların ülkede kaldıkları süre boyunca veya koruyucu aile yanına alınması kadar onların uygun barınma merkezlerine alınması gerekir. Refakatsiz çocukların düzenlerinin bozulmaması için ikamet yerlerinin asgari düzeyde değiştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Refakatsiz çocuk sürekli olarak incelenir; barınma yerlerinde eğitim, güvenlik, sağlık hizmetlerine erişim, hijyen, sağlıklı beslenme, sağlıklı bakım gibi ihtiyaçları karşılanır. Yaşına ve olgunluk derecesine göre refakatsiz çocuğun görüşünün dikkate alınması ve anladığı dilde bilgi verilmesi gerektiği mevzuatta geçmektedir. Refakatsiz çocuğun mümkün olan en kısa sürede genel refahını sağlayabilen bir vasiye sahip olması sağlanmalıdır. Aynı zamanda mevzuata göre refakatsiz küçüklere ilgilenen personelin çocukların ihtiyaçları konusunda uygun eğitime sahip olması ve bu eğitimin sürekli verilmesi gerektiği görülmüştür (Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 2023).

Türk mevzuatına bakıldığında başvuru sahipleri kapsamında çocukların bakımı için bir hüküm bulunmadığı görülmektedir. Sadece refakatsiz çocuklar için bir madde bulunmaktadır. O maddeye göre refakatsiz çocuğun yüksek menfaati korunmalıdır. Beyan ettiği yaş ile gösterdiği yaş uyumlu olmayanlar için sağlık kuruluşlarında yaş tespiti yapılması gerektiği söylenmiştir. Refakatsiz çocuğun görüşü dikkate alınarak uygun konaklama yerlerine, koruyucu aileye veya yetişkin akrabalarının yanına yerleştirilir. Onun dışında Kanun'da "Çocuk Koruma Kanunu" hükümlerinin uygulanacağını yazmaktadır. 5393 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, koruma ihtiyacı olan çocukların ve suça sürüklenen çocukların haklarını ve esenliklerini güvence altına alınmasına ilişkindir. Çocuk koruma kanununa göre çocuğun hakları korunurken, insan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usul izlenmesi gerekmektedir. Kararların çocuğun yaşına ve gelişimine uygun olması gerektiği, bu kararlar alınırken çocukların gözetildiği yerin yetişkinlerden ayrı tutulması gerektiği, ailesinin bilgilendirilmesi gerektiği, özgürlük kısıtlayıcı, kurumda tutma veya hapis cezası kararların son çare olması gerektiği kanunda görülmektedir. Kanuna göre koruyucu ve destekleyici tedbirler olmalıdır. Bunlar; danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, sağlık tedbiri, barınma tedbidir. Kanunda, yeterli idrak gücüne sahip olan çocuğun görüşüne başvurulacağından bahsedilmektedir. Aynı zamanda kanunda, çocuklar hakkında karar verecek hâkim ve savcıların atamasının, çocuk hukuku alanında uzmanlaşmış, çocuk psikolojisi ve sosyal hizmet alanlarında eğitim almış olanlardan yapılacağı belirtilmektedir. Kanunda, çocuklarla ilgilenen bütün personele çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi, sosyal hizmet gibi alanlarda eğitim verilmesi gerektiği görülmektedir. Sosyal çalışma görevlilerinde ise çocuk ve aile sorunları, çocuk hukuku ve çocuk suçluluğunun önlenmesi hakkında lisansüstü eğitimi olanlar tercih edileceği görülmektedir. Gerekli görüldüğü takdirde çocuklara denetim görevlisi atanmaktadır. Bu görevliler çocuğa eğitim, iş, güvenlik gibi birçok alanda yardım etmektedir. Kanunca verilen bu hizmetlerin giderleri devletçe ödenmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2023).

3. Sonuç ve Öneriler

Yunanistan göç yasalarına bakıldığında kapsamlı düzenlemelerin olduğu, mevzuatların sık sık değiştiği ve yeni eklemeler yapıldığı görülmektedir. Koruma başvurusu bulunan insanların sadece ülkeye alımı, barınma ve beslenme koşulları değil eğitim, sosyal ve kültürel haklar; tıbbi destek, psikolojik destek gibi koşullara detaylı yer verilmiştir. Sadece refakatsiz

çocuklar için, ikametgâh koşulları için ayrı mevzuatların olduğu görülmektedir. Lakin Türkiye'ye bakıldığında bu hakların iki mevzuata sıkıştırıldığı görülmektedir.

Yunanistan'da uluslararası koruma başvuruları için farklı konularda mevzuatların olması, mevzuatların sık sık güncellenmesi, Avrupa Birliği standartlarına uyumun olması dikkati çekmektedir. Sadece refakatsiz çocuklar için olan kanunun dahi olması konuya verilen önemi göstermektedir. Hakların tek tek kanunlaştırılması da hak kavramının uygulanmasına ve insana verilen değeri gözler önüne serer. Lakin Türkiye'de sadece iki tane mevzuatın olduğu görülmektedir. Bunlardan birisi bütün yabancılar için hükümleri kapsarken sadece iki kısmında uluslararası koruma başvurusu yapanlar için hükümler bulunmaktadır, haklar detaylı olarak kanunlaştırılmamıştır. Diğeri ise çocuklar için özeldir ve bu mevzuat da Yunan mevzuatına göre detaylı değildir. Dikkat çeken ifadelerden birisi de Yunan mevzuatında başvuru sahibi kişilerin Yunan vatandaşıyla aynı şartlara sahip olması gerektiği yazılırken, Türk mevzuatında başvuru sahibi kişilerin Türk vatandaşlarından daha fazla hakka sahip olmayacağı yazılmıştır.

Yunan mevzuatlarında yapılan yardımlarda insan onurunun kırılmaması gerektiği, yapılan yardımların yaşa, cinsiyete, özel duruma uygun olması gerektiği, yardım yaparken dahi rıza alınması gerektiği belirtilirken yardımlardan yararlanacak kırılgan kişiler tek tek listelenmiştir. Bu listeleme sayesinde yardımların hedefine tam olarak ulaşılabilmesi amaçlandığı söylenebilir. Aynı zamanda başvuru sahipleriyle ilgilenen, eğitim veren personelin belirli mesleklerden seçilebileceği, gerekli eğitimi almış olması ve devamlı olarak eğitim alması gerektiği, ahlaki ve vicdani yükümlülüğü tam olan kişilerden seçilmesi gerektiği görülmüştür. Bu kriter aslında başvuru sahibi kişilerin gerçekten önemsendiği ve Yunan vatandaşı arasına uyumun ciddiye alındığı anlamına geldiğinin göstergesidir. Türk mevzuatında yer alan hükümlerde yapılan yardımların cinsiyete ve yaşa uygun olması gerektiği görülmemiş, çocuklar ile ilgilenen personel dışındaki personellerin eğitim alması gerekli görülmemiştir. Bu eksiklikler uluslararası koruma başvurusu yapanlar için olumsuz etkiler yaratabilir. Türk mevzuatında kısa bir çerçeve içinde yardıma muhtaç kişiler listelenmiştir. Bu listenin detaylı olmaması gerçekten yardıma muhtaç kişiyi bu haklardan mahrum bırakabilir, yardımların hedefine ulaşamama gibi bir riski de doğurur.

Yunan mevzuatında seyahat özgürlüğünün zorunlu olmadıkça kısıtlanmaması gerektiği dikkat çekici unsurlardandır. Seyahat özgürlüğü hem ulus içi hem de ulus dışı özgürlük olarak algılanmıştır. Yapılan yardımlar kişinin özgürlüklerini kısıtlamayacağı görülmektedir. Yunan mevzuatında uluslararası koruma başvuru yapanların ülkeye girişi kanunlara uygun olmayanlara tıbbi taramanın yapılması önemli bir kazanımken, Türk mevzuatına göre tıbbi taramanın yapılmaması büyük bir eksikliklerdir. Bu tarama günümüz dünyasının sorunlarından olan salgın hastalığın yayılmasını önlemek için önemli bir adımdır. Yunan mevzuatında barınma merkezleri kişinin yaşına, cinsiyetine uygun olması, güvenlik önlemlerinin tam alınması, çocukların oyun alanlarının yaş, cinsiyet düşünülerek kanuna eklenmesi ve refakatsiz çocukların düzenlerinin bozulmaması için ikamet yerlerinin asgari düzeyde değiştirilmesi hükümleri dikkati çekicidir. Lakin Türkiye mevzuatında seyahat özgürlüğü konusunda kısıtlama getirilmiştir. Kamu güvenliği ve düzeni için Genel Müdürlükçe belirli ilde yaşama zorunluluğu koyulabilmektedir. Aynı zamanda gerekli görülmesi halinde seyahat belgesi verilebileceği yazmaktadır. Barınma başvuru sahibinin karşılayacağı bir durumdur. Barınma Türkiye'de mevzuat ile garanti altına alınamamıştır, yetkili kişinin kararına bırakılmıştır. Türk mevzuatlarında çocukların oyun alanları hakkında hiçbir hüküm bulunmamaktadır. Türk mevzuatlarına bakıldığında en iyi maddenin barınma merkezleri yapıldığı takdirde önceliğin özel kişilere verilmesi denilebilir.

Türk mevzuatında eğitim hakkının nerede, nasıl, kimler tarafından verileceği ve eğitim standartlarından bahsedilmemesi büyük bir eksikliklerdir. Buradan anlaşılacağı üzere koruma başvuru sahiplerinin bu hakları da yetkili mercilerin kararlarına bırakılmıştır. Bu durumda başvuru sahibi kişilerin bu haklarına ulaşmasında aksaklıklara neden olabileceğini göstermektedir. Lakin Yunan mevzuatında bu standartlar detaylıca anlatılmaktadır.

Aslında Yunan mevzuatındaki bu standartlar yetkili personelin yetkilerini kötüye kullanmasını da engellemiş olur. Kanunların bu kadar detaylı olması sayesinde başvuru sahibi kişiler haklarını kolayca elde edebilirler, içinde buldukları durum kötüye kullanılması engellenmiş olur. Türkiye mevzuatında ise ucu açık olan bu maddeler yetki mercisinin hakları ihlal etmesine, başvuru sahiplerinin haklarını arayamamasına riskini taşımaktadır. Bu karşılaştırmaya baktığımızda Yunanistan'ın bu kadar detaylı haklara sahip mevzuatlarının olmasının en büyük nedeni Avrupa Birliği'nin üyesi olması olduğu düşünülmektedir.

Bu inceleme sonucunda, Türk mevzuatında hakların tek tek kanunlaştırılması gerekli olduğu görülmektedir. Eğitim, sağlık ve barınma haklarının detaylandırılması gerekmektedir. Yunan mevzuatında verilen "çocuklar, refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuklar, engelliler, zihinsel bozukluğu olanlar, tedavisi mümkün olmayan veya ciddi hastalığı olanlar, yaşlılar, hamileler, doğum sonrası kadınlar, reşit olmayan çocukları olan tek ebeveynli aileler, işkence, tecavüz veya diğer ciddi psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları veya sömürü mağdurları, insan ticareti mağdurları ve sünnet

mağdurları” gibi başvuru sahiplerinin detaylı tasnifi Türk mevzuatında da yapılmalıdır. Başvuru sahipleriyle ilgilenenlerin hepsinin eğitim alması ve vicdani ve ahlaki yükümlülüğü tam olanlardan seçilmesi gerekir. Başvuru sahiplerinin özgürlükleri ve hakları bağlamında daha fazla hüküm yer almalıdır. Kanundaki en büyük eksiklik başvuru sahibi ile ilgili kararların ve yardımların yetkili kişilere bırakılmasıdır. Başvuru sahibi ile ilgili karar ve yardımların yetkili kişilerin şahsi kararına, bakış açısına bırakılmayacak kadar mevzuatın detaylandırılması gerekmektedir. İnsan faktöründen kaynaklanan hataların en aza indirilmesi için bu değişiklikler yapılmalıdır.

Son olarak gelecekte bu konu üzerinde çalışan araştırmacılar Yunan mevzuatlarının sık sık değiştiğini, Avrupa Birliği’ne sık sık akredite edildiğini göz önünde bulundurmalıdır.

Kaynakça

- Aras İ. & Sarıoğlu A. (2017). Yunanistan ve Suriyeli Mülteciler: Avrupa’nın Kapısını Zorlamak. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 3 (3), s. 21-28.
- Günay H. (2021). Yunanistan Örneği Üzerinden Uluslararası Göç Meselesi ve Mevzuatına Dair Değerlendirme. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 6 (2), s. 58-74.
- Metin O. & Ünal Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), s. 273-294
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye’de Düzensiz Göç”, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_de-duzensiz-goc.tr.mfa (Erişim Tarihi: 07.12.2023)
- T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2024, 22 Ocak), Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2023, 17 Aralık), Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm>
- Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, 4540 Sayılı Üçüncü Ülke Vatandaşlarına Giriş ve İkamet Koşullarına İlişkin Mevzuat (2023, 15 Kasım), Erişim Adresi: https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/N4540_2018-1.pdf
- Yunanistan Göç ve İltica Bakanlığı, Yunanistan, 4960 Sayılı Refakatsiz Küçüklerin Korunmasına İlişkin Mevzuat (2023, 15 Kasım), Erişim Adresi: https://migration.gov.gr/wp-content/uploads/2022/12/fek_a_145_2022.pdf